

ДР МИЛИВОЈЕ УРОШЕВИЋ

ГЛОБЕ У МИЛОШЕВО ДОБА У РУДНИЧКО-ЧАЧАНСКОМ КРАЈУ

Брат књаза Милоша Обреновића, Јован, постао је одмах после другог српског устанка кнез рудничке нахије са седиштем у Брусници, али су убрзо, већ 1820. године, под његову власт стављене и пожешка и ужичка нахија, па је за седиште узео Чачак. Почетком 1834. године књаз Милош је поделио земљу на сердарства, чија су седишта били Чачак, Јагодина, Шабац и Неготин. Јован је постављен за великог сердара рашког сердарства у које су спадала „окружија“ чачанско, рудничко, ужичко и старовлашко. Но, већ 1835. године Јованова титула је „воени командант моравоподрински дивизиони генерал“.¹ Милош је тада поделио Србију на четири војне области.

Милош Обреновић и његова браћа Јеврем и Јован приграбили су најбоља турска имања и развили читав систем глоба народа. После устанка остали су турски спахилуци и у овим крајевима. Али, турске спахије биле су у рђавом положају иако је Милош водио рачуна да им се дају дажбине. О тешкоћама турских спахија у овом крају сведочи низ докумената. Књаз Милош пише писмо 17. фебруара 1824. године кнезу моравско-рудничке кнежине да се спахијама обезбеди купљење дажбина. Спахије су му се жалиле на Мрчајевчане. Кнез му одговара да таквих жалби у кнежини уопште нема.²

Исте године жали се Милошу спахија Карановца како сељаци неће ни да га гледају кад дође у село, него чине „измет“ кмету Глиши, а он сам мора да иде по селу... „кад буде Ђурђевдан те време дође за десетак да тучем ја дођем у село па се скинем од коња код салаш па седе до месец дана не ктеше ми жито тући нити ми кои донесе сена нити ручак ни вечеру а ја код толико село купи два пласта сена за 9 гроша те сам коња ранио, лебац и смок из Карановац све за паре купио сам докле сам седео те неки дан коња узјашем те по селу зовнем а они нећеју доћи а један дан дођоше 25 људи те ми шест товара отукоше а кусур плати те ми отукоше пак ја онда реко им да ћу на другу годину десетак учињати и одвоити нећу нека сваки свој десетак отуче и донесе а онда Ђорђе Котур рече мој к... да ћу турати твој десетак у мој салаш а ја онда (узнем) да ћу да га ударим када ми к... приказа а он онда пред свима кметовима ми рече немо зашто ћу те богме сад са ову секиру ударити као крма.“³

Исте године Мемеш-ага захваљује Милошу „од неба до земље“ што му је омогућио да покупи десетак.⁴

Поред спахијских дажбина, народ је плаћао харач и порез. Као харачлија за рудничку нахију у 1821. години помиње се Илија Поповић из Прељине, учесник у устанку. Коџабаша Радоје из села Мојсиња одређен је за харачлију у пожешкој нахији у 1822. години. У рудничкој нахији остављено је Јовану Обреновићу да одреди харачлију за 1822. годину, а 1823. године у овој нахији купе харач Коста Кутловац и Бешлија с Денчом писаром.⁵

Јоксим Милосављевић пише из Бруснице књазу Милошу 1824. године да су сазвали кметове и разрезали порез по 20 гроша и десет пара на главу. Тих десет пара потребно је, објашњава Милосављевић, за муселима и за бакшиш татарима. Спасоју из Катрге (Спасоје Нектаријевић, учесник у устанку) дао је тефтере и два момка да купи порез по кнежини моравској.⁶

Од пореза је могао ослобађати, потпуно или делимично, само књаз Милош. По свему изгледа да је он био присвојио и воденице на речици Бањи у Горњој и Доњој Трпчи, па је најмљивао сиромашне људе да му их чувају. Јоксим Милосављевић моли књазу Милошу да ослободи пореза воденичара Петра Јовановића из Горње Трпче, јер нема никаквог имања.⁷

Поред пореза, морало се плаћати још „по три гроша арача и две паре исписне на сваку главу мушку од седмогодишњег детета до старца од осамдесет година“, према упутству књазу Милошу од 25.

маја 1829. године.⁸ Међутим, према „тевтеру арачком“ из 1832. године, харач је нешто смањен у селима моравске капетаније. Тако је, на пример, у селу Вујетинцима било 25 кућа са 25 харачких глава са харачем од 65 гроша. Село Остра имало је 63 куће са 83 харачке главе и харачем од 182 гроша. У Мојсињу су биле 62 куће са 65 харачких глава које су плаћале 155 гроша харача. У Станчићима је било 36 „димова“ са 40 харачких глава задужених за 76 гроша харача. Горња Трепча имала је 22 дома са 22 харачке главе и харачем од 55 гроша, а Доња Трепча располагала је са 41 кућом, 44 харачке главе и харачем од 110 гроша.⁹

Поред давања харача и пореза, становништво је било обавезно да кулучи Милошу и Јовану, али и свима чиновницима. Тако је 19. августа 1819. године наређено рудничкој нахији да пошаље у Београд 345 људи „за копати ендек београдски и пред њима један главни кнез ради надзора и да понесу хране за осам дана.“¹⁰

Почетком сваке године нахијски суд одређивао је врсту кулука и број кулучара за поједина села. Заједно са кметовима суд је разрешивао кулук за поједине чиновнике, што је зависило од величине зиратног земљишта којим чиновник располаже. Разрезани кулук по нахијама одобравао је Велики народни суд у Крагујевцу. По списку приложеном уз писмо рудничког нахијског суда Великом народном суду од 9. септембра 1831. године, из рудничке нахије је одређено 7.929 кулучара. У капетанији моравској, у којој је било 33 села са 2.492 пореска лица, одређен је 2.531 кулучки дан. Од нахијског броја кулучара употребљено је на обрађивање земљишта и баштине:

1. капетана качерског Марка Ракића 530 кулучких дана,
2. капетана црногорског Атанаска Михаиловића 644 дана,
3. капетана моравског Илије Поповића 842 дана,
4. члана суда Вукосава 105 дана,
5. свештеника 371 дан,
6. кметова 1.213 дана,
7. коџабаша¹¹ Карадага моравског 342 дана,
8. калуђера 382 дана, и
9. кметова Карадага моравског 162 дана.¹²

Јоксим Милосављевић, кнез рудничке нахије, јавља књазу Милошу да му шаље у Крагујевац 100 косача са „заиром“.¹³ Исто тако, у јуну 1827. године Милош тражи од брата Јована да му пошаље „из нахије рудничке 100 косача с косама и вилама“.¹⁴ Из Пожареваца, 31. марта 1832. године, Милош обавештава брата Јована да намерава „наградити велике касарне и шпитаљ за војнике“ у Крагу-

јевцу, па му треба „знатно количество јапије“. Стога му препоручује да се одмах у капетанији Сима Аџемовића (моравска капетанија) „одсече 500 греда дужине од 8 до 12 аршина и према томе нужно число дирека, мертека и баскија. По одсечењу дајте ји у Крагујевац, гди ће ји Сима Папштрамац на препис примити. Како ће сада наступити, гди људи наши четвртком и петком а и целе недеље неће радити за себе, то ће моћи у исто време речену јапију и одсећи и у Крагујевац снети“.¹⁵

У јуну 1836. године јавља из Крагујевца Арса Андрејевић Јовану Обреновићу у Чачку да је време да се косе „ливаде господарске“. Тражи да из његове „војене команде“ пошаље сто педесет добрих косача. Препоручује му да тада не оптерећује моравску капетанију — „за сад нека заостане, па ће доцније сено свлачити“.¹⁶

Симо Аџемовић, „мајор среза моравско-рудничког“, јавља Јовану Обреновићу 16. јуна 1836. године да ће одмах послати у Брусницу креч и осталу потребну грађу: „Јављам Вашему Милостивоме Сијателству да се јуче у Брусници тревно Вукман (Петровић), кмет из Горње Трпче, коме је капетан Петроније (Андрејевић) усмено казао да он дође мене гдје гођ у срезу нађе и каже ми усмено да час прие креч и осечене греде наредим кући у Брусницу, гди се скоро надају мајсторима пак ће Јапија онога часа требати, при том наредио сам сутра тј. 17. о. м. да се носи креч и греде, но има осечени 120 греда за кое молимо ваше Милостиво Сијателство да нас саветујете оћемо ли ове осечене греде у Брусницу отерати или колико ће ваша милост нама заповедати известите нас.“¹⁷

Сељаци су били приморани да купе шишарку која је служила за штављење коже у Крагујевцу, где је постојала „фабрика од ђонова“. „Суд народни србски“ пише из Крагујевца 22. августа 1834. године Јовану Обреновићу да на подручју његовог „сердарства“ нареди купљење шишарке.

Овај намет узео је широке размере по моравској капетанији. Села су била дужна да направе кошеве у којима је стајала шишарка док се не отпреми у Крагујевац. О великим количинама шишарке по селима говори и писмо Јовану Обреновићу старешине моравско-рудничког среза мајора Симеуна Аџемовића од 28. новембра 1836. године:

„По учињеном ми Височајшем Предписанију од 2. т. м. № 604 Вашег милостивог Сијателства, за поправљање кошева у срезу нашем кои се налазе под шишарком Правителственом то сам све речене кошеве видео и поправио и добро изпокривао и уредио;

друго благодаримо Богу све је здраво и добро по срезу моравско-рудничком.“¹⁸

Само у селу Станчићима било је у беглучком салашу 5.857 ока шишарке.¹⁹

Обреновићи су присвајали најбоља турска имања. Турци су били приморани да их продају зато што им није било осигурано купљење спахијских дажбина. Обреновићи су преко својих капетана стављали сељацима до знања да не купују она имања за која су они заинтересовани. Стога су их и узимали од Турака у бесцење. Тако Милован Недељковић, старешина среза драгачевског, 7. маја 1835. године јавља следеће Јовану Обреновићу:

„Груица Јанковић кмет села Котраже данас овде показао ми је, да пре три дана син Турчина Касулића из Ужица у Котражу доходио, с намеренијем продати овде находећи се воћњак што га је отац његов Касулић посадио. Но знајући преко мене житељи котрашки да је ваше Сијателство исти воћњак у намерениу купити нико се усудио ние о томе проговорити; Турчин нема никакве процене свое, оставља за 20 дана термина каће му најбоља муштерија изићи, и у Ужицу оде! О чему ви покорњејше Вашему Сијателству јављам.“²⁰

Јован Обреновић гаји стоку у Драгачеву и има велики број торова и бачија. Наређује старешини среза да му загради забране код Дубца, да поправи торове и колебе. Старешина среза Милован Недељковић јавља му 2. маја 1835. године да је „учинио наредбу“ и да је све поправљено „снадзиравањем кмета Богића“.²¹

Исте године Јован Обреновић замера „исправнику окружија ужичког“ Миљцу Трифуновићу што није испунио његову препоруку да за његов рачун откупи једно турско имање: „... писмом овим препоручујем вам, а мислим да сам вам јоште једанпут писмено или усмено препоручивао, да ми гледате на рачун мој купити онај воћњак и ливаду у Грабу, што су под беглуком стајали па и о том ништа не јављате. Зато повторително препоручуем да се постарате то купити.“²²

И Милош и Јован Обреновић развили су широко систем пљачке путем поклона. Овако је поступало и чиновништво. Поред кулука, сељаци су давали „прилоге“ о празницима или поводом неког догађаја у породици, као што су женидба, удадба, рођење или крштење детета, итд. Капетан Милован Недељковић, старешина драгачевског среза, шаље Јовану Обреновићу „на дар“ три овна и осамдесет ока вина поводом Јовановог ступања у нови брак 1835. године. „Надам се — пише капетан — да ће у идућу недељу и гди кои кмет из ове капетаније по могућству своем прилогца принети.“²³

Милош Обреновић је 1835. године боравио у Цариграду. О свом боравку извештава опширно у неколико писама свога брата Јована о готово свима појединостима. Посебно му описује аудијенцију код султана. Шаље му дословно своју беседу приликом аудијенције, коју је Аврам Петронијевић преводио на грчки, а Николаки Аристарки „при овој аудијенцији церемони мајстор толковао је његовом Величанству на турски“.²⁴ Ова је аудијенција била 16. августа (по старом календару), „првиј дан по Госпођудну“. Ово Милошево писмо, у коме су наведени и сви чланови депутације, достављено је свима чиновницима. По Милошевом повратку Јован је добио од султана високо одликовање, а Милош му је поклатио сребрну сабљу.²⁵ Исте године добија титулу „воени командант моравско-подрински дивизионни генерал Јован Т. Обреновић“.²⁶ Пошто се Милош вратио из Цариграда, Јован шаље писмо сваком „окружију“ на његовом војном подручју да кметови и чиновници одлазе у Крагујевац да честитају књазу Милошу на успешно обављеном послу у Цариграду и да му носе поклоне пошто је на путу много потрошио „за целог нашег рода србског срећу“. Исправник „окружија“ крушевачког Вучко Мутавцић обавештава „Његово Сијателство Милостивог господара дивизионог генерала и военог команданта моравско-подринског“ Јована Обреновића шта је све учинио:

„На писмо вашег Сијателства Милостивог Господара од 10. т. м. № 750 у смотрењу тога да би један члан исправничества овдашњег са 20 кметова окружија нашег у Крагујевац ишао, и како Светли skut његове светлости целивати и добродошлицу му честитати, тако и да би по могућству кметови по једног доброг овна, а чиновници по једног вола на дар принели, знајући да је Његова Светлост наш милостивејши Господар и Књаз, идући за целог нашег рода Србског срећу у Цариград и у повратку своме у отечество, много трошка учинио; понизно одговорити имамо: да смо ми чиновници осим она два у Крагујевцу купити вола јоште четири вола купили и данас послали заједно са два члена и једним писаром, а тако и 16 кметова од ове капетаније са 137 овнова, тј. капетанија бугаро-моравска дала је 37, крушевачка 46, жупска 43, трстеничка 11 овнова. Капетан Прибаковић јоште није стигао са овнови и кметови. Чаршија крушевачка послала је једног коња са своја три кмета.“²⁷

Ово писмо крушевачког „окружија“, које је било у Јовановом војном подручју, карактеристично је и за остале крајеве под његовом командом. Чиновници и кметови „исправничества рудничко-чанског“ послали су „светлом“ књазу на дар овом приликом: Мило-

сав Перуничкић, исправник, једног вола; Милосав Тошић, члан, једног вола; Коста Антоновић, секретар, једног овна; Васа Симић, секретар „војне команде“, једног овна; „общество“ Чачка једног коња, „подполковник“ Петар Лазаревић два вола, „общество“ вароши Карановца четири вола, кметови среза моравско-трнавског тридесет овнова, Симо Аџемовић, мајор, једног вола; кметови среза моравско-рудничког двадесет осам овнова, Милован Недељковић, капетан драгачевски, једног вола; Максим Јанковић из Зеока једног вола, кметови среза драгачевског тридесет седам овнова; Јанко Молер, прота драгачевски, једног овна; Илија Поповић, парох котрашки, једног овна; Максим Нешковић, парох лопашки, једног овна; Петроније Андрејевић, капетан среза црногорског, једног вола; Танаско Мијаиловић из Бершића једног овна, Милинко Григоријевић, писар среза црногорског, једног овна; кметови среза црногорског четрдесет два овна; Марко Ракић, капетан среза качерског, једног вола; кметови среза качерског тридесет пет овнова, кметови среза подибарског тридесет два овна. Укупан поклон састојао се од једног коња, 15 волова и 211 овнова.²⁸

Милошева ћерка Петрија венчала се 25. маја 1824. године са Тодором Бајићем из Земуна. Млада је добила богате дарове. Јован Обреновић са женом Круном подарио је младенцима 57 овнова и три краве, Јован Мићић са супругом Мирјаном (сестра кнегиње Љубице), Васа Поповић, Јоксим Милосављевић и други по десет акова вина. Никола Луњевица и други по два вола. Петрија је том приликом добила две стотине и један и по аков вина, 297 овнова, шест волова и три краве.²⁹

Милош је купио посебне дажбине од народа под видом „милостиње“, тј. добровољног прилога. Међутим, ако се не би задовољио прикупљеном сумом, наређивао је да се поново купи. „Суд народни србски“ извештава Јована Обреновића 19. јула 1834. године да је књаз наредио „да се у окружију рудничком, где је само 15.000 гроша милостиње сабрано било, јошт двоиним толико сабере“.³⁰

Милош је давао и поклоне својим саборцима или истакнутијим личностима. Тако је у јануару 1821. године, по Милошевој заповести, издато хиљаду гроша Петру Малом из села Станчића моравске кнежине у рудничкој нахији. Благоју Томићу из Кнића, истакнутом учеснику у Милошевом устанку купио је чакшире 30. априла 1816. године за 85 гроша.³¹

Милошеве старешине често су се силедијски односиле према народу. Такав је био Хаџи-Атанасије, игуман манастира Никоља.

Милош му наређује 1. децембра 1822. године да призове све оне људе које је досад увредио и чију је стоку он, или његове слуге, побио, да се с њима лепо намири и да им стоку плати. Хаџи-Атанасије се намирио са сељацима сем са једним о чему пише Милошу: „... једном у 10 година убио сам два крмка, нећу платити, волим бијен бити... у напредак да ми часну трапезу прерију убити га не смем.“³²

Један од највећих силеција био је Михаило Ђорђевић Самаилац, кнез самаилски. Он је једним ударцем чизмом знао да усмрти човека. Милош га је морао да раскнежи 1823. године зато што је „ударцем својим пет лица до сад умртвио“. Међутим, сељаци су причали да је Самаилац за последњих десет година убио тако седам људи и једну бабу и једног човека у Карађорђево доба. Неколико дана пошто је збачен са власти, Милош га је ослободио пореза и кулука „за награду службе његове, коју је отправљао у званију кнеза“ и препоручено је властима да воде рачуна „да га тко не би напаствовао из какве злобе“. Но, свега две године доцније, о Ускрсу, после службе, свештеник почне наговарати сељаке да Самаилца поново траже за старешину, што они дочекају са подсмехом.³³

Самовлашће и окрутност браће Обреновића и њихових чиновника изазвало је завере и буне у народу. Милутин Савић Гарашанин јавља књазу Милошу 16 фебруара 1817. године да је кнез Сима Марковић „лебериу (устанак) у краину учинио и диго се те отмеће народ и он говори нећемо натурка него ћемо да биемо кнезова и да скидамо порез и зулум“.³⁴ Овој буни придружили су се и неки људи из рудничке нахије. Кнез Јован Маринковић из Орашца обавештава књаза Милоша 15. марта исте године да је организовао потеру за учесницима буне. Том приликом заробио је Петра Ерића из села Манојловаца, док су побегли Илија из Рудника и Живојин из села Луњевице у рудничкој нахији. Оба су побегли у рудничку нахију, о чему је извештен Јован Обреновић. Кнез Јован је водио заробљеног Петра по рудничким селима да би проказао и остале бунтовнике, али није хтео никог одати.³⁵ Међу следећим бунама је она која је избила у пожаревачком крају 1821. године под вођством Марка Абдуле и Стевана Добрњца. Милош је убрзо сазнао за ову буну и угушио је у зачетку. Још у фебруару 1821. године избила је буна у Влашкој. Милош је наредио приправност у пограничним нахијама — пожаревачкој и поречкој, у којима су биле старешине његови најоданији људи Јоксим Милосављевић и Вуле Глигоријевић. Милош је био уплашен овом буном, па је 20. фебруара позвао на саветовање најближе

и најоданије старешине, у првом реду браћу Јована и Јеврема и рођака Васу Поповића.

Крајем марта Милош пише Јовану о буни у пожаревачком крају. Наређује му да се са покупљеном војском из рудничке и ужицке нахије налази у приправности и да чека наређење. Јован и Јеврем су дошли с војском у пожаревачки крај, разбили побуњенике, али коловође нису похватане. Стога им Милош наређује да спроведу окрутне мере према вођама побуне:

„Овди разумео сам ја от момака, кои отуда доходе, да ви забрањујете момцима нашим и прочије старешина пљачкати те двоице кнезова мал, што кои у терчању за њима добио одузимате, те препоручуем вама по други пут као што сам вама мало пређе јавио, да се ви двоица и протче старешине у ту пљачку не мешате, а протчим момцима и народу допустите да сав тај мал двоих бунтовних кнезова разграбе. Само оштру заповест издајте да у сиротињу не дирају, а оних двоице кнезова сав мал шта било да било подајте на разграбленије. Народу пак тому јавите, ако жели да му се скоро олакша, нека устане и нека уфати тога бегунца пак ће му јабанска војска одма из нахије изаћи, а докле год не уфате га војска ће међу њима остати. При том приложите и ви обоица труд и гди опазите употребите сву војску да се нађе и уфати. Ово објавите народу да до сада заповести на то имали нисте, а сада када сте добили от мене ову заповест, то да им и ви допуштате и њиове куће да буду прах и пепео. Под именом мала њиова разумите и живо и мертво, движимо и недвижимо.“³⁶

НАПОМЕНЕ

1. Архив Србије, Београд, Кнежева канцеларија, XIV, 605.
2. Исто, XXVI, 74.
3. Исто, XXVI, 8.
4. Исто, XXVI, 86.
5. Вукашин Петровић и Ник. Петровић, Грађа за историју Краљевине Србије, II, Београд, 1882, стр. 465, 489, 398.
6. Архив Србије, Београд, Кнежева канцеларија, XXVI, 88.
7. Исто, XXVI, 87.
8. Исто, XXVI, 122.
9. Исто, XXVI, 130.
10. Вукашин Петровић и Ник. Петровић, Грађа за историју Краљевине Србије, I, Београд, 1882, стр. 538.
11. Коцабашта, тј. првак, старешина једног дела среза, обично неколико села.

12. Мита Петровић, Финансије и установе обновљене Србије, Београд, 1897, стр. 197.
13. Архив Србије, Београд, Кнежева канцеларија, XXVI, 81.
14. Исто, XIV, 22.
15. Исто, XIV, 112.
16. Исто, XIV, 1139.
17. Исто, XIV, 1136.
18. Исто, XIV, 1318.
19. Исто, XIV, 766.
20. Исто, XIV, 545.
21. Исто, XIV, 544.
22. Исто, XIV, 598.
23. Исто, XIX, 529.
24. Исто, XIV, 623, 627, 632, 657, 681.
25. Исто, XIV, 920.
26. Исто, XIV, 605.
27. Исто, XIV, 848.
28. Денило Вуловић, Нахија пожешка, Београд 1953, писмо 509.
29. Мих. Гавриловић, Милош Обреновић, II, Београд, 1908, стр. 734.
30. Архив Србије, Београд, Кнежева канцеларија, XIV, 360.
31. Мита Петровић, Финансије и установе обновљене Србије, II, Београд, 1898, стр. 254.
32. Мих. Гавриловић, Милош Обреновић, II, Београд, 1908, стр. 659.
33. Исто, стр. 612.
34. Редосав Марковић, Крагујевачка нахија, Београд, 1954, писмо 4.
35. Исто, писмо 9.
36. Вукашин Петровић и Ник. Петровић, Грађа за историју Краљевине Србије, Београд, 1882, стр. 563.

AMENDES À L'ÉPOQUE DU PRINCE MILOŠ DANS LA RÉGION DE
RUDNIK — ČAČAK

Jovan Obrenović, frère du prince Miloš, fut nommé prince de la nahia de Rudnik au lendemain de la Seconde insurrection, mais dès 1820 deux autres nahias — celle de Požega et celle d'Užice — furent placées sous son autorité. Il choisit la ville de Čačak pour chef-lieu de cette nouvelle unité administrative.

Miloš Obrenović et ses frères, Jevrem et Jovan, s'emparèrent des meilleurs domaines turcs et développèrent tout un système d'amendes à infliger à la population.

Les difficultés auxquelles les spahis turcs de la région se heurtaient à l'époque sont mentionnées dans toute une série de documents.

En plus du tribut, payé au spahi, la population était tenue de payer l'impôt et la capitation. Celle-ci était exigée de tous les hommes de 7 à 80 ans.

En outre, la population était assujettie à la corvée au profit de Miloš, de Jovan et des fonctionnaires de l'Etat. Au début de tous les ans le tribunal de la nahia fixait la nature de la corvée et le nombre de corvéables que chaque village de la nahia était obligé d'assurer.

Les paysans avaient pour tâche de ramasser les noix de galle utilisés par la tannerie de Kragujevac. Les villages étaient tenus de construire des hangars et d'y emmagasiner les noix de galle avant de les expédier à Kragujevac.

Les Turcs étaient contraints de vendre leurs domaines, du fait qu'ils n'étaient pas sûrs de pouvoir recouvrer les impôts. Les Obrenović avertissaient les paysans par l'intermédiaire des préfets de ne pas acheter les domaines qu'ils avaient l'intention d'acquérir eux-mêmes.

Jovan Obrenović faisait élever des bestiaux à Dragačevo et possédait un grand nombre de fermes. Il ordonna à un sous-préfet d'entourer d'une clôture sa réserve de chasse et de réparer les étables et les cabanes qui faisaient partie de ses domaines.

Jovan développa, à l'instar de Miloš, un vaste système d'exactions sous forme de dons. Les fonctionnaires en faisaient autant. A l'occasion d'un événement heureux dans la famille, tels que mariages, naissances, baptêmes etc., les paysans leur donnaient «des cadeaux».

En 1835 le prince Miloš fit un séjour à Stamboul. A son retour, Jovan adressa une circulaire à tous les arrondissements en invitant les maires et les fonctionnaires à aller féliciter le prince du succès obtenu auprès du sultan et à lui remettre des cadeaux afin de l'indemniser des frais de déplacement.

Miloš retirait de l'argent à la population par d'autres moyens aussi, en faisant faire des collectes, par exemple. Cependant, s'il n'était pas satisfait de la somme ainsi recueillie, il en ordonnait une autre.

L'autocratie et les méthodes brutales pratiquées par les frères Obrenović et leurs fonctionnaires faisaient naître des complots et des révoltes dans la population.

Dr Milivoje UROŠEVIĆ